

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/1999 vp

Valtioneuvoston selvitys valmistautumisesta vuoden 2000 hallitusten väliseen konferenssiin

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 8 päivänä syyskuuta 1999 lähettänyt ulkoasiainministeriön 11 päivänä heinäkuuta 1999 päivätyn kirjeen valtioneuvoston selvityksestä valmistautumisesta vuoden 2000 hallitusten väliseen konferenssiin ulkoasiainva-

liokunnalle tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten (E 32/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana

- EU-sihteeristön päällikkö Eikka Kosonen, ulkoasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvoston selvitys koskee Suomen puheenjohtajakauden valmisteluja toimitelimiä käsittelevää hallitusten välistä konferenssia varten. Kölnin Eurooppa-neuvosto vahvisti, että vuoden 2000 alussa kutsutaan koolle hallitusten välinen konferenssi valmistelevaan Amsterdamin sopimuksessa avoimeksi jääneitä institutionaalisia kysymyksiä.

Suomelle annettiin puheenjohtajavaltiona tehtävä laatia omalla vastuullaan laaja raportti konferenssin ratkaisuvaihtoehdoista Helsingissä joulukuussa 1999 kokoontuvalle Eurooppa-

neuvoston kokoukselle. Puheenjohtajaa pyydettiin ottamaan raportin laatimisessa huomioon jäsenvaltioiden, Euroopan komission ja Euroopan parlamentin tekemät ehdotukset.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kirjallinen selvitys ei sisällä valtioneuvoston kantaa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todettiin, että valtioneuvosto kannattaa sitä, että konferenssi keskittyy Amsterdamin sopimuksessa avoimeksi jääneiden institutionaalisten kysymysten käsittelyyn.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallitusten välisen konferenssin asialistasta

Valiokunta toteaa, että pohja ensi vuonna aloitettavaksi sovitulle hallitusten väliselle konferenssille asetettiin jo Amsterdamin sopimuksessa. Amsterdamin sopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan, joka koskee "toimielimiä silmällä pitäen Euroopan unionin laajentumista", on toimielimiä koskevista uudistuksista kirjattu kaksi periaatetta.

Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan unionin laajentuessa seuraavan kerran kutakin jäsenvaltiota edustaa komissiossa vain yksi kansalainen, edellyttäen että tätä ennen on äänten painotuksesta neuvostossa päästy sopimukseen. Belgian, Ranskan ja Italian tätä asiaa koskevassa julistuksessa edellytetään tässä yhteydessä määränemistön käytön merkittävää laajentamista päätöksenteossa. Pöytäkirjan 2 artiklan mukaan perusteellinen toimielinten kokoonpano ja toimintaa koskevaa uudistusta käsittelevä hallitusten välinen konferenssi on kutsuttava koolle viimeistään vuosi ennen sitä, kun EU:n jäsenvaltioiden määrä ylittää 20.

Ulkoasiainvaliokunta otti jo Amsterdamin sopimuksen hyväksymistä koskevassa mietinnössään (UaVM 8/1998 vp) kantaa laajentumisen vuoksi tarvittaviin toimielinuudistuksiin eli seuraavaan hallitusten väliseen konferenssiin. Valiokunta totesi suuren valiokunnan lausuntoon (SuVL 1/1998 vp) viitaten, että "uudistusta koskevat neuvottelut tulisi valiokunnan mielestä rajoittaa niihin kysymyksiin, joiden suhteen on realistista odottaa yksimielisyyden löytymistä. Kun kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet laajentumisen toteutumiseen, yhteisymmärryksen voi odottaa löytyvän ensi sijassa niistä kysymyksistä, jotka ovat välttämättömiä laajentumisen vuoksi. Tällöin esille tulevat kysymykset ovat määränemistöpäätöksenteon laajentaminen, komission kokoonpanon muuttaminen sekä ääntenpainotuksen tarkistus neuvostossa".

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi Kölnin Eurooppa-neuvoston päätelmissä todetaan, että konferenssissa voidaan käsitellä "muuta tarvittavia perussopimusten muutoksia, jos ne Euroopan unionin toimielinten osalta liittyvät edellä mainittuihin kysymyksiin ja Amsterdamin sopimuksen täytäntöönpanoon."

Valiokunta pitää edelleen perusteltuna, että Suomi pyrkii puheenjohtajana ja myös sen jälkeen rajaamaan konferenssin asialistan edellä mainittuihin kolmeen asiaryhmään, jotka on laajasti katsottu välttämättömiksi laajentumisen kannalta. Tästä huolimatta tulee komission ja neuvoston ohella muidenkin unionin toimielinten, erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen, toimivuus laajentuneessa unionissa valiokunnan mielestä varmistaa hallitusten välisessä konferenssissa.

Amsterdamin sopimuksen hyväksymisen jälkeiset tapahtumat asettavat paineita konferenssin asialistan laajentamiselle. Komissio on julkistaessaan 13 päivänä lokakuuta 1999 laajentumista koskevat raportit edellyttänyt, että unioni suorittaa laajentumista varten tarvittavat institutionaaliset muutokset vuoden 2002 loppuun mennessä, jotta unioni voisi laajentua vuoden 2003 alusta lukien.

Komission ehdotus laajentumisneuvottelujen käymisestä kaikkien 12 hakijamaan kanssa yhtäaikaaisesti, neuvottelujen päättymisen kunkin hakijavaltion yksilöllisen edistymisen edellyttämässä aikataulussa ja siten unionin jäsenvaltioiden määrän vähittäinen kasvu, saattavat toteutuessaan aiheuttaa paineita koko unionin toimielinjärjestelmän ja koko unionin toimintaperiaatteiden laajempaan käsittelemiseen jo ensi vuonna alkavassa konferenssissa. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä siihen, että tämän seurauksena voi useita liittymissopimuksia tulla eri hakijamaita koskien ratifioitavaksi peräkkäisinä vuosina, mistä voi aiheutua käytännöllisiä ongelmia ja oikeudellista epävarmuutta.

Myös unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta kehitys on ollut nopeampaa kuin valiokunta arvioi Amsterdamin sopimuk-

sen hyväksymisen yhteydessä. Vaikka valiokunta ei pidä unionin yhteisen puolustuspolitiikan kehittämistä yhteisen alueellisen puolustuksen suuntaan yhtään todennäköisempänä tai toivotavampana kuin edellä mainittua mietintöä käsitellessään, unionin kriisinhallintakyvyn kehittäminen erityisesti Kosovon kriisin kokemusten pohjalta saattaa aiheuttaa paineita tätä asiaryhmää koskevien sopimusmuutosten tekemiseen seuraavassa hallitusten välisessä konferenssissa.

Eduskunnan kuulemisesta konferenssin valmisteluista

Valiokunta toteaa, että perussopimusten muuttamista ja siten koko unionin toiminnan perusteita käsittelevien hallitusten välisten konferenssien suhteen on välttämätöntä noudattaa erityisen tarkasti valtiopäiväjärjestyksen 4 a luvun säännöksiä eduskunnan kuulemisesta.

Edellisen, vuonna 1996 alkaneen hallitusten välisen konferenssin aikana omaksutut periaatteet ja menettelytavat valtioneuvoston ja eduskunnan väliselle yhteistyölle muodostavat valiokunnan mielestä hyvän pohjan myös tulevan hallitusten välisen konferenssin valmisteluille Suomessa sekä ennen konferenssia että sen aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto huomioi eduskunnan informointia koskevien menettelytapojen kehittämisessä edellä mainitun suuren valiokunnan lausunnon sisältämät johtopäätökset.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen konferenssissa ottamien kannanottojen tu-

lee perustua eduskunnan hyväksymään kantaan, mikä edellyttää eduskunnan informoimista hyvissä ajoin ennen kantojen esittämistä Suomen puolesta itse konferenssissa.

Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle ennen konferenssin alkua selonteon, jossa käydään läpi konferenssin asialistalla olevat kysymykset sekä valtioneuvoston kannat niihin. Valiokunta edellyttää myös, että selonteko toimitetaan eduskunnan käsiteltäväksi niin aikaisessa vaiheessa, että valiokunta voi perustaa sen käsittelyn muilta asianomaisilta valiokunnilta pyydettyihin lausuntoihin. Koska aikaisempien esimerkkien perusteella konferenssin asialistaa saatetaan täydentää vielä itse konferenssin aikana, tulee valtioneuvoston pitää huolta selonteon täydentämisestä tarvittaessa uudella informaatiolla myös jälkeenpäin.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ja

että valiokunta edellyttää valtioneuvoston antavan eduskunnalle selonteon vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa käsiteltävistä asioista ja valtioneuvoston kannoista niihin hyvissä ajoin ennen konferenssin alkamista.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Liisa Jaakonsaari /sd
 jäs. Ulla Anttila /vihr (osittain)
 Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
 Antti Kalliomäki /sd
 Bjarne Kallis /skl
 Antero Kekkonen /sd
 Kimmo Kiljunen /sd

Outi Ojala /vas (osittain)
 Kalevi Olin /sd (osittain)
 Hannu Takkula /kesk
 Martti Tiuri /kok
 Ben Zyskowicz /kok
 vjäs. Jorma Huuhtanen /kesk
 Paula Kokkonen /kok

UaVL 10/1999 vp — E 32/1999 vp

Esko-Juhani Tennilä /vas.